

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ORGAN BAĞIŞI TUTUMLARININ FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

ОТНОШЕНИЕ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К ПОЖЕРТВОВАНИЮ ВНУТРЕННИХ ОРГАНОВ

THE EXAMINATION OF THE CLASSROOM TEACHERS' ATTITUDES TOWARD ORGAN DONATION IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES (THE SAMPLE OF ARDAHAN CITY)

Alptürk AKÇÖLTEKİN*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin organ bağışına yönelik tutumlarını incelemektir. Betimsel bir niteliğe sahip olan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu amaçla Ardahan ilinde görev yapan 93 sınıf öğretmenine, bir grup demografik sorular ile birlikte organ bağışı tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin organ bağışı hakkında olumlu bir tutuma sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının demografik değişkenler açısından değişimi incelendiğinde ise, öğretmenlerin cinsiyet ve ailelerinin yaşadığı yer değişkenleri ile organ bağışı tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucu elde edilirken, yaş, hizmet yılı ve bilgi edinme kaynağı değişkenleri ile organ bağışı tutumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yaşları ile organ bağışı tutumları arasında bulunduğu tespit edilen istatistiki farkın ise 25 yaş altı öğretmenler ile 26-35 yaş aralığında yer alan öğretmenlerden kaynaklandığı, hizmet yılı değişkeni ile organ bağışı arasında bulunduğu tespit edilen istatistiki farkın ise 1 yılın altında ve 6-10 arasında hizmet süresine sahip öğretmenlerden kaynaklandığı, bilgi edinme kaynağı ile organ bağışı arasında bulunduğu tespit edilen istatistiki farkın ise yazılı basın ve görsel medyayı takip eden öğretmenlerden kaynaklandığı sonucu elde edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre, öğretmenlerin yaşları ile hizmet yılına ait verilerin birbirini destekler nitelikte olduğu ve öğretmenlerin organ bağışı konusunda olumlu tutum sergilemelerinde kitle iletişim araçlarından görsel medya ve yazılı basının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Organ bağışı, Sınıf öğretmeni, Biyoloji Eğitimi

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается отношение преподавателей начальных классов к пожертвованию внутренни органов. Наше исследование имеет описательный характер. В нём применены штриховые методы исследования. Было опрошено 93 преподавателей начальных классов Ардаганской области. Наряду с демографическими вопросами были применены вопросы в отношении

* Yrd. Doç. Dr., Ardahan Üniversitesi, alpturkakcoltekin@ardahan.edu.tr

пожертвования внутренних органов. По итогам исследования было выявлено, что преподаватели начальных классов одобряют пожертвование внутренних органов. Не изменяется отношение педагогов к исследуемому вопросу относительно пола и месту жительства. Разница в позиции установлена среди педагогов разного возраста, рабочего стажа и информирования. Разница в отношении к пожертвованию внутренних органов установлено между возрастными группами педагогов до 25 лет и 26-35 лет. По разному относятся к вопросу педагоги со рабочим стажем до 1- го года и со стажем 6-10 лет. Отличаются отношения и у педагогов имеющих разные источники информирования. Итоги исследования показывают, что на позицию педагогов в отношении к вопросу пожертвования внутренних органов большое влияние имеет медиа и органы печати.

Ключевые слова: Пожертвование органов, педагог начальных классов, изучение биологии

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate attitudes of class teachers towards organ donation. Survey model was used in this descriptive study. To this end, organ donation attitude scale in conjunction with a set of demographic questions was applied to a total of 93 class teachers employed in Ardahan. Results obtained from the study revealed that class teachers take a positive attitude about organ donation. When attitudes of teachers towards organ donation are considered with regards to demographic variances, no statistically important difference was found between the variances of sex and homeland of teachers and their attitudes towards organ donation, in contrast to a statistically meaningful difference between the variances of age, service time and source of knowledge acquisition and attitudes towards organ donation. The statistical difference found between age of teachers and their attitudes about organ donation bounds up with teachers under 25 years of age and those having ages of between 26 and 35 years, in spite of the difference determined for variances of service time and organ donation for teachers having period of service under 1 year or between 6 and 10 years. The statistical difference between source of knowledge acquisition and organ donation is, on the other hand, caused by teachers who keep up with press and visual media. According to results obtained, data regarding ages and service times of teachers are in good agreement and the positive attitudes of teachers about organ donation is associated with visual media and press as mass communication.

Keywords: Organ donation, Classroom teacher, Biology Education

GİRİŞ

Organ bağıışı ve halk sağlığı arasında sosyal sorumluluktan kaynaklanan bir bağ vardır. Yapılan bölgesel araştırmalarda, toplumun organ bağıışına genelde olumlu bakması, ancak bunu aynı oranda davranışa dđnüştürememiř olması ve yanlış inanışların bulunması, organ bağıışının sosyal yönünün ağır bastığı kapsamlı çalışmaların yeterince yapılmadığını düşündürmektedir (Özer ve ark. 2010). Bir toplumdaki organ bağıışı sayısı o toplumun gelişmişlik düzeyini göstermenin yanında, insanların tutum ve davranışları, dini inanışları, gelenekleri ve kültürel değerleriyle yakından ilgili bir konudur.

Organ nakli tamamen hekimlerin çalışma alanında olmasına rağmen, organ bağışının özendirilmesi ve yaygınlaştırılması çalışmaları toplumdaki dini, yasal ve eğitim kurumlarının aktif çalışmalarıyla halkın bilgi eksiği, tedirginlik ve korkularının giderilmesi gerekmektedir. Bu eksikliklerin giderilmesi için başta sağlık çalışanları olmak üzere toplumun her bireyinin yeterli bilgi ve bilince sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Ülkemizde organ bağışı konusunda istenen yeterliliğe ulaşılamaması organ naklini sınırlandıran en önemli problemlerin başında gelmektedir. Çünkü organ ve doku bekleyen hastaların sayısı her geçen gün artmakta, ancak organ bağışında bulunanların sayısı bu artışın çok gerisinde kalmaktadır (Evans, 2003). Türkiye’de yeterli sayıda organ nakli merkezi ve deneyimli bilim adamı olmasına rağmen, nakil sayılarının henüz istenen düzeye ulaşmamasının nedeni toplumun organ bağışı konusuna duyarız kalmasıdır. Organ bağışını arttırabilmek için, halkın bu konudaki yetersiz bilgisini ve olumsuz tutumunu gidermek, toplumda bu alanda oluşmuş engelleri aşmak gerekmektedir (Naçar ve ark. 2001). Yapılan çeşitli çalışmalar insanların organ nakli konusundaki görüşlerini oluştururken eğitim, sosyo-ekonomik düzey, kültür ve dinin önemli faktörler olduğunu göstermiştir (Özer Gök ve ark. 2008). Toplumun her kesimine yönelik olarak organ bağışı konusunda yeterli ve doğru bilgilendirme yapılmalı ve düzenli aralıklarla organ bağışı konusunda toplumda ön plana çıkan çekinceleri ortaya koymaya ve bu çekinceleri gidermeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir (Yaşar ve ark. 2008). Organ bağışını arttırmaya yönelik her türlü eğitimin planlı, sürekli ve kesintisiz olması halinde bir sonuç alınabileceği, aksi takdirde başarıya ulaşmanın mümkün olamayacağı gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Bu sonuçlar doğrultusunda halka organ nakli konusunda bilgi verilerek eğitilmeleri sağlanmalıdır (Şipkin ve ark. 2010; Üstündağ ve ark. 2007). Organ bağışı oranının artırılmasında, ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitimin her aşamasında okullarda bu konuda eğitime önem verilmesi, organ bağış kampanyalarının artırılması ve halkın bu noktada bilinçlendirilerek organ bağışına karşı olumlu bir tutum geliştirmesi sağlanmalıdır (Koçak ve ark. 2010). Tutumun ise birçok tanımı yapılmıştır. Aiken (1985)’ e göre; tutum; bireylerin insanlara nesnelere konulara olaylara yönelik zihinsel eğilimleri olarak tanımlanmaktadır. Kağıtçıbaşı’n a (1999) göre tutum; kendileri gözlenemeyen fakat gözlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan eğilimler olarak ifade etmektedir. Bunlara ek olarak Tavşancıl (2002)’ a göre tutum; Doğuştan gelmediği sonradan yaşanılarak kazanıldığını ve tutumların yaşantı yoluyla öğrenildiğini ifade etmektedir.

Bu noktadan hareketle çalışmada, Ardahan il merkezinde görev yapan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin organ bağışına yönelik genel tutumları tespit edilerek cinsiyet, yaş, hizmet yılı, ailelerinin yaşadığı yer ve bilgi edinme kaynağı değişkenlerine göre tutumlarının farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Öğretmenlerin organ bağışına yönelik genel tutumları hangi düzeydedir?
2. Öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumları, cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumları, yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumları, hizmet yılı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

5. Öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumları, ailelerinin yaşadığı yer değışkenine göre farklılık göstermekte midir?

6. Öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumları, bilgi edinme kaynağı değışkenine göre farklılık göstermekte midir?

Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2011- 2012 eğitim- öğretim yılında Ardahan il merkezinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerini kapsamaktadır.

2. Araştırma bulguları, veri toplama aracı ile elde edilen veriler ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin organ bağışına yönelik tutumlarının belirlenebilmesi amacıyla tarama modeli kullanılarak öğretmenlerin; cinsiyet, yaş, hizmet yılı, ailelerinin yaşadığı yer ve bilgi edinme kaynağı değışkenlerine göre organ bağış tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tarama modeli; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar 1994: 79).

Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Ardahan il merkezinde görev yapan 93 adet İlköğretim sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

Demografik Özellikler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	51	54.8
	Kadın	42	45.2
Yaş	<25	28	30.1 55.9 9.7
	26-35	52	9.8
	36-45	9	
	>45	12	
Mesleki Kıdem	<1	17	18.3 46.2 23.7
	1-5	43	11.8
	6-10	22	
	>10	11	

Ailelerinin Yaşadığı Yer	Köy	22	23,7	24,7	30,1
	Kasaba	23		21,5	
	Şehir	28			
	Büyük Şehir	20			
Bilgi Edinme Kaynağı	Yazılı Basın	10	10,8	71,0	18,3
	Görsel Medya	66			
	Bilimsel Etkinlik	17			

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin %54,8'nin erkek, %45,2'sinin kadın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşlarına bakıldığında %30,1'nin 25 yaşından küçük, %55,9'nun 26-35 yaş arası olduğu, %9,7'sinin 36-45 yaş arasından olduğu, %9,8'nin ise 45 yaşından büyük olduğu görülmektedir. Görev yapılan hizmet yılına göre öğretmenlerin %18,3'nün 1 yılın altında, %46,2'sinin 1-5 yıl aralığın da, %23,7'sinin 6-10 yıl arasında görev yaptığı, %11,8'nin ise 10 yılın üzerinde hizmet yılına sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ailelerinin, %23,7'sinin köyde, %24,7'sinin kasabada, %30,1'nin şehirde ve %21,5'nin ise büyükşehirde yaşadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bilgi edinme kaynağı olarak %10,8'nin yazılı basın, %71'nin görsel medya ve %18,3'nün ise bilimsel etkinlikler olduğu tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak iki kısımdan oluşan bir tutum ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin birinci kısmında, araştırmacılar tarafından geliştirilen öğretmenlerin cinsiyet, yaş, hizmet yılı, ailelerinin yaşadığı yer ve bilgi edinme kaynaklarını belirlemeye yönelik demografik bilgilerini içeren soruların yer aldığı "Demografik Bilgi Formu" kullanılmıştır. İkinci kısımda ise Doğan (2009) tarafından üniversite öğrencilerinin organ bağışi hakkındaki tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen ve 20 önermeden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Ölçek sınıf öğretmenlerine uygulanmış ve ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .72 olarak bulunmuştur. Kullanılan ölçek likert tipi ölçeğe göre hazırlanmış olup, sorulara verilen yanıtlar "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde sunulmuştur. Tutum ölçeği içerisinde yer alan olumlu önermeler 5-4-3-2-1, olumsuz önermeler ise 1-2-3-4-5 şeklinde puanlanmıştır. Bu ölçeğin uygulanması sonucu öğretmenlerin tutum ölçeğinde yer alan önermelere katılma derecesine göre alabilecekleri puanların düzeylere göre sınıflandırılması $(n-1)/n$ formülü kullanılarak bulunmuştur. Hesaplama sonucu 1 ile 5 arasındaki aralık genişliği 0.8 olarak belirlenmiştir. Buna göre (1-1.8) aralığı çok düşük düzeyi, (1.81- 2.6) aralığı düşük düzeyi, (2.61-3.4) aralığı orta düzeyi, (3.41- 4.2) aralığı yüksek düzeyi, (4.21-5) aralığı ise çok yüksek düzeyi temsil ifade etmektedir.

Verilerin Analizi

Uygulanan tutum ölçeğinden elde edilen veriler SPSS 17 istatistiksel analiz paket programından yararlanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel çalışmalarda pek çok analizi uygulayabilmek için verilerin dağılımının normal ya da normale yakın olması gerekmektedir. Değişkenler için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur. Değişkenler arasında fark olup olmadığı $p=0,05$ anlamlılık düzeyinde

bağımsız grup t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi, fark varsa farkın hangi gruptan kaynaklandığı ise Tukey testi kullanılarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesinin ardından öğretmenlerin organ bağışına yönelik genel tutumları tespit edilerek bunların; cinsiyet, yaş, hizmet yılı, ailelerinin yaşadığı yer ve bilgi edinme kaynağı değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğine ait bulgular verilmektedir. Çalışmada incelenen alt problemlere ilişkin bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. Uygulanan tutum ölçeklerinden elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek için Kolmogrov-Smirnov testi yapılmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 2’de uygulanan tutum ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılıma uygun olup olmadığını göstermektedir.

Tablo 2. *Tutum Ölçeğinden Alınan Puanlara Ait Kolmogrov- Smirnov Testi Sonuçları*

Ölçek	N	KS	p
Tutum	93	0,77	0,584

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde; organ bağış tutum ölçeğine uygulanan Kolmogrov- Smirnov testi sonucunun, organ bağış tutum puanlarında (KS=0,77; $p>0,05$) olduğundan normal dağılım gösterdiği ve istatistiksel analize uygun olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin olarak, öğretmenlerin organ bağışına yönelik genel tutumlarının seviyesine ait elde edilen bulgular Tablo-3’ de verilmiştir.

Tablo 3. *Tutum Ölçeğinden Alınan Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Ölçek	N	\bar{X}	Ss
Organ Bağış	93	4,25	0,434

Tablo 3’deki veriler incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin organ bağış tutum ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamasının $X=4,25$ olduğu tespit edilmiştir. Bu değerden sınıf öğretmenlerinin organ bağışına yönelik tutumlarının (4,21-5) aralığın da ve çok yüksek düzeyde ve olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin olarak, öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre değişim durumlarını belirlemek amacıyla bağımsız grup t testi uygulanmış ve analiz sonucu elde edilen değerler Tablo-4’de verilmiştir.

Tablo 4. *Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Grup-t Testi Sonuçları*

Cinsiyet	Erkek(n=51)	Kadın(n=42)	t	p
Tutum	x ss	x ss	0,996	0,32
	4,21 0,47	4,30 0,38		

Tablo 4'deki veriler incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin organ bağışısı tutum ölçeğinden aldığı puanlar arasında cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir ($t=0,996$; $p>0,05$).

Araştırmanın üçüncü alt problemi olarak öğretmenlerin organ bağışısına yönelik tutumlarının yaş değişkenine göre değişim durumlarını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Analiz sonucu elde edilen değerler Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	N	\bar{X}	Ss	F	p
<25	27	4,50	0,23		
26-35	52	4,16	0,46	5,084	0,003
36-45	10	4,12	0,44		
>45	4	4,02	0,45		

Tablo 5'deki veriler incelendiğinde; araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yaşları ile organ bağışısına yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak ($F=5,084$; $p=0,003$) anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu farkın hangi yaş gruplarından kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi uygulanmış ve analiz sonucu elde edilen değerler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Yaş Değişkenine Göre Tukey Testi Sonuçları

Yaş Aralığı		Standart Hata	p
<25	26-35	0,097	0,003
	36-45	0,157	0,075
	45>	0,219	0,133
26-35	<25	0,097	0,003
	36-45	0,147	0,994
	45>	0,212	0,922
36-45	<25	0,157	0,075
	26-35	0,147	0,994
	45>	0,245	0,980
45>	<25	0,219	0,133
	26-35	0,212	0,922
	36-45	0,245	0,980

Tablo 6'daki veriler incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin organ bağışısına yönelik tutumları arasındaki farkın 25 yaş altı ve 25-35 yaş aralığında olan öğretmenlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Araştırmanın dördüncü alt problemi olarak öğretmenlerin organ bağışısına yönelik tutumlarının hizmet yılı değişkenine göre değişim durumlarını belirlemek amacıyla tek

yönlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Analiz sonucu elde edilen veriler Tablo-7’de verilmiştir.

Tablo 7. *Hizmet Yılı Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları*

Değişkenler	N	\bar{X}	Ss	F	p
<1	16	4,51	0,28		
1-5	43	4,21	0,43	2,768	0,046
6-10	22	4,12	0,47		
>10	11	4,28	0,44		

Tablo 7’deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin, hizmet yılına göre organ bağışına yönelik tutumlarının anlamlı farklılık ($F=2,768$; $p=0,046$) gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). İstatistiki olarak tespit edilen anlamlı farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi uygulanmış ve analiz sonucu elde edilen değerler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. *Hizmet Yılı Değişkenine Göre Tukey Testi Sonuçları*

Hizmet Yılı	Hizmet Yılı	Standart Hata	p
<1	1-5	0,124	0,091
	6-10	0,139	0,034
	>10	0,165	0,540
1-5	<1	0,124	0,091
	6-10	0,111	0,841
	>10	0,143	0,959
6-10	<1	0,139	0,034
	1-5	0,111	0,841
	>10	0,156	0,725
10>	<1	0,165	0,540
	1-5	0,143	0,959
	6-10	0,156	0,725

Tablo 8’deki veriler incelendiğinde; görev yapılan hizmet yılına göre organ bağışına yönelik tutumun farklılaşmasına sebep olan grubun, 1 yılın altında hizmet yılına sahip olan öğretmenler ile 6-10 yıl arasında hizmet yılına sahip öğretmenlerden kaynaklandığı belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin olarak, öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının ailelerinin yaşadığı yere göre değişim durumlarını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Analiz sonucu elde edilen değerler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	N	\bar{X}	Ss	F	p
Köy	22	4,32	0,55		
Kasaba	22	4,28	0,33	0,916	0,38
Şehir	28	4,14	0,45		
Büyükşehir	21	4,30	0,35		

Tablo 9'daki veriler incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerinin yaşadıkları yere göre organ bağışına yönelik tutumlarında istatistiksel olarak fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Araştırmanın altıncı ve son problemi olarak, öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının bilgi edinme kaynağına göre değişim durumlarını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Analiz sonucu elde edilen değerler Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Bilgi Edinme Kaynağı Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Bilgi Edinme K	N	\bar{X}	Ss	F	p
Yazılı Basın	10	4,58	0,32		
Görsel Medya	66	4,21	0,44	3,387	0,038
Bilimsel Etk.	17	4,22	0,39		

Tablo 10'daki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin, bilgi edinme kaynağı değişkenine göre organ bağışına ($F=3,387$; $p=0,038$) yönelik tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi uygulanmış ve analiz sonucu elde edilen değerler Tablo-11'de verilmiştir.

Tablo 11. Bilgi Edinme Kaynağı Değişkenine Göre Tukey Testi Sonuçları

Bilgi Edinme Kaynağı	Bilgi Edinme Kaynağı	Standart Hata	p
Yazılı Basın	Görsel Medya	0,143	0,031
	Bilimsel Etk.	0,168	0,082
Görsel Medya	Yazılı Basın	0,143	0,031
	Bilimsel Etk.	0,115	1,000
Bilimsel Etk.	Yazılı Basın	0,168	0,082
	Görsel Medya	0,115	1,000

Tablo 11'deki veriler incelendiğinde; bilgi edinme kaynağına göre organ bağışına yönelik tutum farklılık göstermesine sebep olan grubun, yazılı basını ve görsel medyayı takip eden öğretmenlerden kaynaklandığı belirlenmiştir ($p<0,05$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümde, araştırılan alt problemler çerçevesinde elde edilen bulgulara dayanarak çalışmanın sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında, öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumları genel olarak incelenmiştir. Öğretmenlerin, uygulanan tutum ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlar neticesinde, ölçekte yer alan önermelere katılma derecelerine göre alınan puanların aralık genişliği baz alındığında, organ bağışına yönelik tutumlarının çok yüksek düzey (4,21-5) aralığında ve olumlu olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının çok yüksek olması, öğretmenlerin organ bağışının hayati öneminin farkında olmalarından kaynaklandığı şeklinde algılanabilir. Araştırmanın ikinci alt problemi olarak, öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Elde edilen tutum puanları ortalama olarak incelendiğinde, cinsiyete göre organ bağışına yönelik tutum konusunda gruplar arasında istatistiki olarak fark olmadığı saptandı. Bu sonuç, Edward et al. (2007), Tüney (2011) çalışmalarındaki sonucu destekler niteliktedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olarak, öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, organ bağışına yönelik tutumun yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu farkın hangi yaş gruplarından kaynaklandığı incelendiğinde, 25 yaş altı ve 25-35 yaşları arasında yer alan öğretmenlerin 36-45 yaş aralığı ve 46 yaş üzeri öğretmenlere nazaran daha olumlu tutum sergilemelerinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, Conesa et al. (2004), Öztürk ve vd. (2009), Vicdan vd. (2011) çalışmalarındaki sonucu desteklemektedir. Elde edilen sonuçlara göre, araştırma kapsamında ele alınan yaş grupları göz önüne alındığında kırklı yaş grubundaki öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının genç öğretmenlere nazaran olumsuz olduğu açıkça görülmektedir. Bu sonuçların ortaya çıkması, yeni nesil genç öğretmenlerin ileri yaştaki öğretmenlere oranla organ bağışıyla daha yakından ilgilendikleri ve organ bağışına karşı olumlu tutum geliştirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olarak, öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının hizmet yılı değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, organ bağışına yönelik tutumun hizmet yılı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Organ bağışına yönelik tutumda meydana gelen bu farkın, 1 yılın altında hizmet yılına sahip öğretmenler ile 6-10 yıl arasın da görev süresi bulunan öğretmenlerden kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu sonuçlardan hareketle, öğretmenlerin yaşlarına göre organ bağışına yönelik elde edilen tutum düzeylerinin orantılı olarak hizmet yılına yansdığı görülmektedir. Bu sonuca göre mesleğinde yeni göreve başlamış öğretmenlerin organ bağışına daha ilgili, istekli ve alakalı oldukları ve organ bağış konusunda daha olumlu bir tutuma sahip oldukları sonucuna varılabilir.

Araştırmanın beşinci alt problemi olarak, öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumları ile ailelerinin yaşadığı yer değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Elde edilen tutum puanı ortalama olarak incelendiğinde, ailelerinin yaşadıkları yer değişkenine göre organ bağışına karşı tutumlarında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, Kılıç ve vd. (2010)'nın eğitim fakültesi ağırlıklı olmak üzere farklı fakültelerde okuyan üniversite öğrencilerine yaptığı ve organ bağışına karşı genel tutumlarını araştırdığı çalışmasındaki sonucu destekler niteliktedir.

Araştırmanın altıncı ve son problemi olarak, öğretmenlerin organ bağışına yönelik tutumlarının bilgi edinme kaynağı değişkenine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark gösterip göstermediği araştırılmıştır. Elde edilen tutum puanı ortalamalarına bakıldığında, organ bağışına yönelik tutumda bilgi edinme kaynağı değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunduğu bu farkında görsel medyayı ve yazılı basını takip eden öğretmenlerden kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu sonuca, gruplar arasındaki farkın yazılı basın ve görsel medyayı takip eden öğretmenlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, Akış ve ark. (2008), Bölükbaş ve ark. (2004), Cürcani ve Tan (2010), Özdag (2001), Üstüner ve ark. (2009) ve Piccoli et al. (2006) çalışmalarında öğrencilerin ve toplumun organ bağışıyla ilgili bilgileri, yazılı ve görsel medya gibi kitle iletişim araçlarıyla edindiğini ve bu durumun olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olduğu sonucunu destekler niteliktedir.

KAYNAKLAR

- Aiken, L.R. (1985). *Psychological Testing and Assessment*. Boston: Allyn and Bacon,İnc., Fifth Ed.
- Akış, M. Kattırcı, E. Uludağ, H.Y. Küçükçılıç, B. Gürbüz, T. Türker, Y. Kayacan, H. Öngel, K. ve Gül, H. (2008). Süleyman demirel üniversitesi personelinin organ-doku bağışı ve nakli hakkındaki bilgi ve tutumları. *S.D.Ü. Tıp Fak. Derg.*, 15(4), 28-33.
- Bölükbaş, N., Eyüpoğlu, A. ve Kurt, P. (2004). Organ bağışı hakkında üniversite öğrencilerinin düşünceleri. *O.M.Ü. Tıp Dergisi*, 21(2), 73-77.
- Conesa, C., Zambudio, R.A., Ramirez, P., Canteras, M., Rodriguez, M.M. & Parrilla, P. (2004). Socia-personal profile of teenagers opposed to organ donation. *NephrologyDialysis Transplantation*, 19, 1269-1275.
- Cürcani, M. ve Tan, M. (2010). Diyaliz hastalarının böbrek nakli konusundaki bilgi ve tutumları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(4),59-64.
- Doğan, P. (2009). Afyon Kocatepe Üniversitesi öğrencilerinin organ bağışı konusundaki bilgi tutum ve davranışları. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyan Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü İç Hastalıkları Hemşirelik Anabilim Dalı.
- Edward, M.T., Essman, C. & Thornton, D. (2007). Assessing radical and ethnic difference in medical student knowledge, attitudes and behaviors regarding organ donation. *Journalof the National Medical Association*, 99(2), 131-137.
- Evans. J.H. (2003). Commodifying life? A pilot study ofOpinions regarding financial incentives for organ donation. *Journal of Health Politics, Policy and Law*, 28(6), 1003-1032.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. 10.Baskı, İstanbul: Evrim Basım YayınDağıtım.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma ve Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kılıç, S., Koçak, N., Türker, T., Hayriye, G. ve Gülerik, D. (2010). Kız üniversite öğrencilerinin organ bağışı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler. *Gülhane Tıp Dergisi*, 52, 36-40.
- Koçak, A., Aktaş, E.O., Şenol, E., Kaya, A. ve Bilgin, U.E. (2010). Ege üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin organ nakli ve bağışı hakkındaki bilgi düzeyi. *Ege Tıp Dergisi*, 49(3), 153-160.
- Naçar, M. Çetinkaya, F. Kanyılmaz, D. Tokgöz, B. ve Utaş, C. (2001). Hekim adaylarının organ nakline bakış açıları. *Türk Nefroloji Diyaliz ve Transplantasyon Dergisi*, 10(2) 123-128.

Özer, N.Sarıtaş, S. ve Özlü, Z.K. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağış konusundaki bilgi ve düşüncelerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(2), 1-11.

Özer Gök, F. Yavuz, A. Beydağı, K. D. Fidancıoğlu, H. Akın, E. Sanlı, I. Tembela, H. Bozkurt, L. ve Uruk, S. (2008). Pamukkale Üniversitesi Denizli Yüksek Okulu'nda öğrenim gören bir grup öğrencinin organ nakli ve bağışına yönelik görüşleri ve bilgi düzeylerine eğitimin etkisi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(1), 39- 46.

Öztürk, A. Altuntaş, Y. Özsan, M. ve Gündüz, E. (2009). Hemodiyaliz tedavisi olan kronik böbrek yetmezliği olgularının hastalıkları ve hemodiyaliz hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi. *Erciyes Tıp Dergisi*, 31(2), 119-125.

Özdağ, N. (2001). Organ nakli ve bağışına toplumun bakışı. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(2), 46-55.

Piccoli, G.B. Soragna, G. Putaggio, S. Mezza, E. Burdese, M. Vespertino, E. Bonetto, A. Jeantet, A. Segoloni, G.P. & Piccoli, G. (2006). Efficacy of an educational programme for secondary school students on opinions on renal transplantation and organ donation: a randomized controlled trial. *Nephrology Dialysis Transplantation*, 21, 499- 509.

Şıpkın, S., Şen, B., Akan, S. ve Malak, A.T. (2010). Onsekiz Mart Üniversitesi Tıpfakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim elemanlarının organbağışına bakış açılarının incelenmesi. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 11(1), 19-25.

Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Tüney, B. (2011). Kan bağışında bulunan bireylerin organ bağışına ilişkin bilgi ve düşünceleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hmeşirelik Anabilim Dalı.

Üstündağ, H., Gül, A., Zengin, N., ve Aydın, M., (2007). Böbrek nakli yapılan hastalarda yaşam kalitesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(6), 117-126.

Üstüner, F. Uysal, A. ve Kaya, B. (2009). Giresun Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağış ve nakli hakkındaki bilgi, tutum ve düşünceleri. *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(1), 1-8.

Vicdan, K.A., Peker, S. ve Üçer, B. (2011). Akşehir Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağış ile ilgili tutumlarının belirlenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10(2), 175-180.

Yaşar, M., Oğur, R., Uçar, M., Göçgeldi, E., Yaren, H., Faruk, T. ve Korkmaz, A. (2008). Bir sağlık meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin tutumları ve tutumlarına etki eden faktörler, *Genel Tıp Dergisi*, 18(1), 33-37.